

Gumi arabicum

Három hosszú szótag, három pattogó, játékos ütem. Menetelnek a pálya felé, véges-végig a kazánház, a konyhakertek, a céllövölde földhányása alatt. A sárga hosszú hajú fűben meztelen akácokosok avarillat a vasúti töltésen fáradt októberi nap.

Ez-volt-a legelső. Három hosszú szótag, három pattogó játékos ütem. Az utolsó szavak nyúlós melasza. Csupasz lábukszárát pirosra csípte a fagy, párafelhőt fújnak, lépést tartanak, a labda az élen, Kuti, a kapus viszi a hóna alatt. Aszód felől tehervonat kapaszkodik, az akácokosok között didergő énekesmadarak.

Most-jön-a második. Ott menetelnek mind, Veres, a gólkirály, a kövér Bauer, a pösze Náda Csaba. Gu- mi- a rábikum. Fújják a nótát, az anyaföldhöz verik lúdtalpas lábaikat.

És jönnek, jönnek szakadatlan. Elgázósított játszópajtások, legéppuskázott szomszédgyerekek. Világgá mentek, nyomtalanul eltűntek, kitelepítettek. Nevet változtatok és névtelenek. Akikből csak egy szót, egy mozdulatot őriz az emlékezet, mert egyszer útközben rádnéztek valahol, s te most cipeled riadt, tanácstalan tekintetüket.

És akik megmaradtak. A túlélők: szürke szakállukban a szél. Jelszó-foszlányok, úsznak utánuk, gumi arabicum, himnuszról, mozgalmi dalokból ez a gunyoros, kiábrándult nóta maradt, és ők mennek, mennek, válukon lapát, aktatáska a hónuk alatt.

Innen a trópusokról hajnalban pontosan az Érdi útra nyílik a kilátás. A barackosokra, a temetőkert hosszú téglafalára. A bókoló-bogánacs lepte járdaszigetre, a kátrányos talpfákra, amint nyögnek, mocoognak az első szerelvénnyel súlya alatt.

A menet ott kanyarog az Érdi úton. Nagyanya, napernyővel, a postás bácsi, zöld lódenben, apa, kézihajtásos tolokocsiban. Hínár haja, álom. Lárma lavinája: ráktérítő szózuhatag. Gumi arabicum. A temetőfőkapuban felkel a nap.

Rémület retinája alagút tanácstalan tekintetek emelte falak. Értelmét keresi, ami csak elkallódott, ami csak félbeszakadt. Tőled várják, hogy tedd a helyükre megbolydult dolgaikat. Vedd hát sorra őket így hajnal előtt, századszor is, maga-magadnak, mondd ki a nevüket, mert voltak ők is, és veled vannak szakadatlan; végezd a magadét, keményen, mint a kaoba, mielőtt te is beállnál a menetbe ott lent a dél Keresztje alatt.

*

Jut-e még eszedbe, Líz, az a fekete február, jut-e még eszedbe az esőverte aszfalton szédelő iszonyat? Megkapaszkodtál a karomban, pofácskád elkeskenyedett, mint amikor kölyök-koromban elvettem a játékaidat.

Nem szóltál most sem, fekete kendő alá szorítottad sűrű aranyhajadat. Mentünk a fal mentén az agyagban a temető lucskos gesztenyefái alatt, megtekintettük az urna helyét, nehogy a földön legyen, vagy éppen túl magasan.

Ne nézd meg – azt mondtad, színtelen hangon, kétszer is megismételted, ne nézd meg, de csak jöttél mellettem, sietősen, és én akkor értettem meg, hogy még mindig nem hitted el egészen, a sejtek konok tapasztalatának nem parancsol az agy.

A hullaház előtt egy pillanatra megálltál, ne nézd meg, mondtad, de akkor már bent voltál és én szaladtam utánad, hol van, kiáltottad, hová lett! Hová tették a főorvos urat! Elhamvasztották, kérem – szólt rád egy péksapkás zömök ember. Még a reggel elvitték a doktor urat.

Mentünk a közkórház feketére ázott fái alatt. Csak a haját láttad volna, mondtad, a haja az még most is olyan, és én tudtam, hogy aznap, velem, levágtál volna egy tincset a hajából, aznap, velem, elkezdted volna a búcsúzást, lassan, fokozatosan.

Milyen fiatal voltál, Líz, azon a télen, kis keskeny arcod, sűrű aranyhajad koronája alatt. A közkórház kapujában megtorpantál, mint akinek valami eszébe jutott. De azután csak annyit mondtál, azt se nekem, azt is csak temagadnak: mi lesz, mi lesz ezentúl látogatónapokon.

Vasárnap már az ebédnél külön tetted a legfinomabb falatot, egyetlen egyszer nem maradtál el, lám, még csak el sem utaztál rövid életed harmincöt éve alatt. Álltam melletted az eső egyhangú zajában, nem szóltam, te beszéltél, vigyél el valamerre, mondtad, és megszorítottad a karomat.

Este volt-e vagy éjszaka volt, emlékszel-e még, Líz, arra a napra? Az ablaktörő zúgására, az eső nyálkás váladékára a Ruggyanta gyár előtt a Kerepesi úton. Én akkor útközben beszélni akartam, elmondani, amit most már csak én egyedül tudok. Azt, hogy száját csücsörítve becézett, és ilyenkor vékony hártya képződött a nyelvén. Hercegnő leszel, mondogatta, királykisasszony, és ő vigyázza majd az álmaidat.

Mégsem szóltam hozzád az autóban, te szólaltál meg, emlékszel, kérdezted, de én nem tudtam, mire gondolsz csillagtávolságnyira tőlem, emlékeid üvegbúrája alatt.

– Nem mindig volt könnyű – mondtad később. Amikor haját mostunk, az ápoló sosem melegítette fel idejében a vizet. Közben megérkeztek a látogatók, idegességében rámkiabált, még harminc év után is úgy szégyellte magát. Azután, amikor elment a vizit, mint egy gyerek, keservesen sírva fakadt. Megismételted: mint egy gyerek, igen. Hiába válaszoltam, azt mondta, megbántott, megérdemli ha magára marad.

Hallgattalak, úgy beszéltél róla, zsörtölődve, szipogva, emlékszel-e, Líz, mint szerelmesükről fiatal özvegyasszonyok. Elállt az eső, hangtalanul gördültünk végig az alvégi homokon. Alig ismertél rá az esti szürkületben a házra, mégis felvidultál, kapuról kapura haladva soroltad régi szomszédaidat. Bemegyünk? – kérdeztem, de te megráztad a fejed. Csak látni akartad – mondtad – csak ellenőrizni akartad a dolgaidat.

Aztán mégis: már lent, az utca vége felé, kucsmás öregember állt meg előttünk az úton. Piczinger bácsi, mondtad, cérnavékony gyerekhangod a sűrű ködbe akadt. Nagyságos asszonyom! – jajdult fel az öreg. Lekapta

fejéről a kucsmát, és azt mondta, emlékszel-e, Líz, „én nem is tudom kérnem, hogy ébren vagyok-e vagy álmodozom?”

Később elnevetted magad, hiszen pontosan annyi idős voltál, mint huszonöt éve anya, és az öreg Piczinger valóban csak álmodozott. Egy darabig még a kisbagi csárdában hallgattuk a cigányt, ezt hogy hívják? – kérdezted hirtelen, de én nem feleltem, te pedig elsírtad magad: megint csak a vasárnapi látogatásra rendeztetted az adalékaidat.

Többet nem is beszéltünk azon a télen. Hazamentünk, kiléptél mellőlem a kocsiból, és én csak néztem, amint szőke kishúgom lassan távolodik tőlem az esőáztatta kerti úton.

*

És jönnek, csak jönnek, szakadatlan. Csoportosan, rendszertelenül, mezítláb, vörös máriás lobogók alatt. Töredékek, kihaltak, leszakadtak, hivatalosan megszűntek, szórványok, morgó, makogó falka, csapat. Némán ivó színtelen szemű svábok, kitoloncolt visszatelepült lotaringiaiak. Négyujjú farkastorkú csapottfülűek, nyúlajkúak, kancsalok, begubózdók, dal nélküli násznép, dalt feledettek, elcsatolt, csodaváró burgenlandi magyarok. Illetőség nélküliek, letegezettek, közigazgatásból kiesettek, csángók, cigányok, idegenek, kárpát-ukrajnaiak.

Ez itt Fernandóár Ferenc, a karibok királya, mögötte ötszáz vágottszerű mongol, Nagy Kájmán népe, kockás ingük színtelen, szakadozott. Mennek, menetelnek véges-végig az amerikai szállodasoron. Idegenforgalmi találmány, ötszáz ócska vadember; lesajnálják, lefényképezik őket, eltévedtek, félmeztelenek, csúfnevükön nevezik önmagukat. A királyné kagylót árul, modellt állnak, a kövér király szégyenlősen mosolyog.

Szökött rabszolgák, tetvesek, tunyák, hebegők, mocsarak közé autósztrádák íve alá szorított szabadok, vakogók, süketek, nyelvüket feledettek, együgyűek, egy öregember énekelne egytagú panaszos szavakat nem nézi senki, senki sem érti elhallgat ez is motyog valamit, pénzt kér, zavartan vigyorog. Hányan vannak még? Ötvenen, százan? Hol regisztrálják, aki széndioxidot termel és ígéretet fogyaszt ünnepnapokon?

Hajótöröttek, fegyencek, leprások unokái, kalózok kincse után kutató névtelen gályarabok, kikötők csellengői, partra tett matrózok, néma halászok, elhagyott szeretők, levélre várók, csatlakozást keresők, szőke normandok, temetőkertjeiket vakoló bretonok. Konok, fal-sima szemüket ha rádemelik, mit csinálsz? Bűzlő rongyaik között láttad-e rétegesen hámló nyers húszakat?

És azok, akiket lepecsételtek, eladtak, a megszámozottak, akiknek földet ígértek, az erősek, nőtlenek, jófogúak, a déli ültetvényeken magukra hagyottak lettek, litvánok, közép-európaiak, akikért nem jött vissza a hajó, a nemzetközi Vöröskereszt nem láttamozta papírjaikat, az úrnak fekete négernek sápadt schonnaiak, konkvisztádorok asztmás unokái, tudományosan felmértek, elemeztek, paraziták, veteránok, bozontos homlokúak.

És jönnek, csak jönnek. Kallódók, apátlan-nyátlan járdaszigeten topogók, ketrecben körzők, toportyánok, körözöttek, útpadkáról leszorultak, kerékpározók, részegek, vérbajosok. Akik nem tudják, miért könnyeznek fél pohár sör után, a hosszú várakozásban elfeledték a jelet, akik nem

merik kialudni a rohanás szédületét, a magyarázkodók, gyalázkodók sívárok, sikeresek, önmételeyzők, múlttagadók, kábítószeresek, azok, akiknek már csak állampolgárságuk van, a meggazdagodottak, szélütöttek, a kövérek, az önmagukat végképp elveszítettek, azok, akik nem portugálok már, nem horvátok és nem szicíliaiak, az olcsó munkaerők, amorf, szédelő emberanyag.

Mit várnak tőled? Talán csak ennyit. Hogy kimondjad, gyalogolni nehéz. Hogy nem lehet megszokni a kint. Hogy léteznek, de ezt alig-alig, emiatt ugyancsak elrestelnék magukat. Hogy a sérelem nem gyógyul, üszkösödik. Hogy az igazságtalanság arcul üti a védtelen rablógyilkosokat. Hogy üvölni kéne, és nem jön az ember torkára a hang.

De talán még ennél is kevesebbet. Csak annyit, hogy még így is, álmodozni szabad. Vagy még ennyit sem. Csak azt, hogy nevükön nevezd őket, gyereket, embert, asszonyokat. Hogy szalagra vedd a sírást meg a csendet, az alig artikulált értelmüket veszített szavakat.

I

*

Róluk szólsz akkor is, amikor álmaid állóvizébe merülve nézed a múltat. Gyűjtöd őket, faggatod, keresed, válladra veszel torzót, töredéket, mérföldes magnón vonulnak előtéd a mágneses erővonalak. Gumi-arábikum. Akik feladták, nem cipelték tovább emlékeiket és most, ha isznak, haldokolnak, álmodoznak, félrebeszélnek, nem értik szavukat a testükből sarjadzott gyerekek. Akik kútágast feszítettek az udvar poros szikláinak közé, amikor a szó üdítőitala elapadt.

Szását, a haldokló grófot: visszatart inas sárga kezével, mind visszatartana, mind befejezetlen keres, könyörög valami nagyon fontosat. Tudod, Oradea után, magyarázza, Nyugatnak fordulsz Berettyóújfalunak. Emlékszel-e milyen jólestek a szemnek végtelen vízszinteseket megszakító nyílegyenes nyárfasorok. Mit is akartam, mit is? Igen! Megragadja a karodat, nagy lélegzetet vesz, és azt mondja: kilovagoltam. Hunyorít, cinkos-titokzatosan.

Azután mégiscsak, váratlanul, amikor lemondta már róla, kibukik belőle, ami az egésznek értelmet, tartalmat adott. Húszéves voltam – mondja – halálra kerestek a román királyi csapatok. Az pedig reggel volt, dülőúton álltam, emlékszel-e milyen mély volt a levegőég, fent a magasban feszítettek a felhők, túlméretezettek azok is, határtalanok.

Motoron jöttek el értem, oldalkocsis motoron. Két ember állt velem ott kint a határban, zsellérek, ne tessék mozdulni, mondták, és csak vártuk így hármásban a motorosokat. És így tovább, sorjában. A két öregember pedig nem adta fel a fiatalurat. Mentünk a falu felé, beszívtuk a port, akkor ott reggel én is embernek éreztem magamat.

És jönnek, csak jönnek egyre tovább. A rohanók, az űzöttek, a dicsekvők, azok, akik verejtékben úszva hergelik magamagukat, az újra nekivágók, önkínzó, önfertőzők, az apagyilkosok. Asszonnyá nem tett lányok, útiköltségre spórolók, önigazolók, csodára várók, elmaradozók.

2

Aki csak szeretni akart, és akit csak szeretni akartál. Nem hagytak el, veled élnek, le nem fejtetted polipkarjaikat. Vogulok, osztyákok, pestiek, prágaiak. Kubából, Kolcsák elől menekültek, szőke csilciek, fekete angolaiak. Köhécselők, kopaszok, gyomorhajosak, pecséttel, priusszal, tartózkodási engedéllyel, munkalappal, nemzetközi menekültjoggal a hónuk alatt. Akiknek hínár fonta be szemük tiszta vizét, aki az ör egyetlen jó szavára sírva fakad, a jobb időt látottak, lebukottak, akiknek megroppant a gerincük, vamzerok, hebegők, álmokórosak.

A bejezetlen életek sora végül, akik egyedül lépegetnek az avarban, és nem jelentkeznek csak a hajnal hagymázos álmaiban.

Gumi-arábikum, gumi-arábikum. Száll, örvénylik a dal, nem kér, nem követel, dülöngél csak, mint az akácok között didergő énekesmadarak. Ott menetelnek mind, szürke szakállukban a szél, vállukon lapát, akatáska a hónuk alatt. Hínár haja álom. Ráktérítő szózuhatag.

Leráznád őket, lefejtenéd magadról csökönyös szívókorongjaikat. Ne tőled várnák, hogy elrendezd, kikérdezd, megmagyarázd félbeszakadt, elrontott dolgaikat. Hiába: szívósak, erősek. Védőpáncéllal vonta be őket a bánat, ugrásrakész elesettségük mentesít, jogot ad. Hátra szűrnak, aki vért ad – mondják – életet ad.

Olvasnál? Éjjel törnek rád, gondjaik mosogatóvizével végigöntik védte- len álmaidat. *Ab, ti csendes szellők fuvallati jertek*, de nem fúj szél ilyenkor este a trópusokon, *a madárkák megbűlt fészkeknek rendjein*, légszomj fojtogatja a torkuk, verejtéktől enyves tollazatuk összeragad, és te, *ób Tibanyinak rijjadó leánya*, ha lejössz a hegyekből, el ne kerüld a bordélyok előtt várakozó vérmes apostolokat!

Hajnalban hazamennél, akkor meg, a megállóban az öreg Gaszton, púpos körtefején fekete szalagos szalmakalap. Nem vesz észre, mennél tovább, de a lámpa pirosba szalad. Fázik, összehúzza magát, szorosra gombolt fekete zekéje fénylik a neon ostora alatt. Bal karja gipszben, de különben csótánykeményen tartja magát, mennél tovább, de a lámpa megakadt.

A betonoszlopnak támasztja fejét, ép markában szorongat valamit, nyilván az automata számára előkészített pénzdarabot. Aki még életében mindenét odaadta, egyik napról a másikra érdemjelestől, díszoklevelestől magára marad. Hallgathatja a sok hosszú beszédet, nézheti a forgolódo táncosokat. Éjfél után pedig kiáll ide a sarokra, várja a hajnali villamosokat.

Nem akarod, nem akartad, de a közlekedési lámpa a pirosba szaladt. Nem szólt egy szót sem, ült csak melletted, néha halkan szípigott. Lázadoztál: ez is a te dolgod lenne? Nincsen valakije? Fia, menyé, unokája? Nem válaszolt, csak a tükörben láttad, ép karjával a levegőbe emeli, lassan lengeti utánad a fekete szalagos szalmakalapot.

Vállat vonsz, hajnalodik. Gumi-arábikum, mindegy. Hajts keresztül rajtuk, ha lehet, keményítsd meg magadat. Nem a te dolgod, és te csak végezd a magadét, elszántan, komolyan. Ilyenkor hajnalban a trópusokról pontosan az Érdi útra nyílik a kilátás. A bókoló-bogáncs lepte járdasze- gélyre, a mocorgó talpfákra, csak így, pontról pontra, mondatok meleg me- derébe, a barackillatos szavakat.

Barátok betiltott sírjai között lépegetsz, helyükre teszed a dolgokat, nyugodtan, tárgyilagosan. A menet pedig halad tovább, szakadatlan, amíg csak napfelkelte után az utolsó is eltűnik lent a temetőfőkapuban.